

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ СИНИЯТ КАРБУНКУЛ

Превод от английски: Йордан Костурков, —

chitanka.info

Отбих се при моя приятел Шерлок Холмс сутринта на втория ден след Коледа с намерението да му поднеса благопожеланията си за празниците. Той се бе изтегнал на кушетката, облечен в пурпурен халат, придърпал вдясно от себе си поставката за лули, за да му е подръка, а също и куп омачкани сутрешни вестници, които очевидно току-що бе прегледал. До кушетката стоеше дървен стол, а на облегалката му висеше доста опърпана и невзрачна мека шапка, силно износена, на места дори прокъсана. Лупата и пинсетата върху седалката на стола подсказваха, че шапката е била окачена така, за да бъде подложена на оглед.

— А, ти си зает — казах. — Навярно те прекъснах.

— Никак. Радвам се, че имам приятел, с когото да поговоря за плодовете на своя труд. Въпросът е съвършено тривиален — махна той към старата шапка, — но има някои неща, свързани с този въпрос, които не са съвсем безинтересни и дори са доста поучителни.

Настаних се в неговото кресло и протегнах ръце към пращящия огън да ги сгрея, защото навън бе лют мраз, а стъклата на прозорците бяха покрити с ледени кристали.

— Предполагам — отбелязах, — че макар да изглежда така невзрачна, тази вещ е свързана с някаква смайваща история и представлява следа, която ще те отведе до разрешаването на загадка и до възмездие за извършено престъпление.

— О, не, няма никакво престъпление — засмя се Шерлок Холмс. — Просто една от онези чудновати дребни случки, неизбежни, когато на четири милиона човешки създания им се налага да се блъскат едно в друго на площ от няколко квадратни километра. При действията и противодействията на такова гъмжило от хора може да се очаква да се случат всевъзможни комбинации от събития, както и да възникнат доста проблемчета, които да изглеждат странни и необичайни, без да са престъпления. Вече сме били свидетели на подобни неща.

— Дотолкова — съгласих се аз, — че от последните шест случая, с които допълних бележките си, при три изцяло липсва престъпление по смисъла на закона.

— Точно така. Ти намекваш за опита ми да взема обратно документите от Айрини Адлър, за странния случай с госпожица Мери Съдърланд и за приключението на човека с обърнатата устна. Да, не

изпитвам никакво съмнение, че настоящият дребен въпрос ще попадне в същата невинна категория. Ти познаваш ли Питърсън, портиера?

— Да.

— Този трофей е негов.

— Искаш да кажеш, че това е неговата шапка?

— Не, не. Той я е намерил. Собственикът е неизвестен. Моля те да погледнеш на нея не като на едно смачкано бомбе, а като на интелектуален проблем. Но най-напред за това, как шапката попадна тук. Тя пристигна сутринта на Коледа в компанията на една чудесна тлъста гъска, която, не се и съмнявам, в момента се допича в печката на Питърсън. Такива са фактите. Към четири часа в коледната нощ Питърсън, който, както знаеш, е съвсем почтен човек, се връщал от малко празненство към дома си по „Тотнъм корт роуд“. По някое време зърнал отпред в светлината на газовия фенер някакъв доста висок мъж, който крачел, леко олюлявайки се, и носел една бяла гъска, метната на рамо. Когато стигнал до ъгъла на улица „Гудж“, между непознатия и една тайфа нехранимайковци избухнала кавга. Един от негодниците го блъснал и съборил шапката му, при което мъжът вдигнал бастуна си да се защити, но когато замахнал над главата си, строшил витрината на магазина зад себе си. Питърсън се бил втурнал напред, за да защити непознатия от нападателите, но мъжът, уплашен, че е счупил витрината, и виждайки човек в униформа и с вид на служебно лице да тича към него, захвърлил гъската, плюл си на петите и изчезнал в лабиринта от улички, които започват в края на „Тотнъм корт роуд“. При появата на Питърсън хулиганите също побягнаха, тъй че той останал сам като победител на полесражението и във владение на бойните трофеи: тази смачкана шапка и една свършено невинна коледна гъска.

— Които той, естествено, върнал на собственика им, така ли?

— Скъпи ми приятелю, точно в това е проблемът. Наистина на картичката, привързана за крака на птицата, пишело „За госпожа Хенри Бейкър“, а върху подплатата на тази шапка се четат инициалите „ХБ“, ала тъй като в този наш град има няколко хиляди души с името Бейкър и неколкостотин с името Хенри Бейкър, не е лесно да бъде върната изгубената собственост на никого от тях.

— И какво направил тогава Питърсън?

— На Коледа сутринта ми донесе и шапката, и гъската, защото знае, че ме интересуват и най-дребните проблеми. Гъската задържахме

до днес сутринта, когато се появиха белези, че въпреки мразовитото време ще е добре тя да бъде час по-скоро изядена. По тази причина човекът, който я беше намерил, я взе от тук, за да я постигне най-сетне съдбата на всяка една гъска, докато аз продължавам да задържам шапката на непознатия господин, лишил се от коледния си обяд.

— Той не е ли пуснал обява?

— Не.

— Тогава какви следи ще те насочат към неговата самоличност?

— Само онези, до които мога да стигна чрез дедукция.

— Шапката ли?

— Точно така.

— Ти се шегуваш. Какво можеш да заключиш от тази вехта и смачкана мека шапка?

— Вземи лупата ми. Ти познаваш методите ми. До какво заключение можеш да стигнеш сам по отношение на личността и характера на мъжа, който е носил това нещо?

Взех опърпаната вещ и доста обезсърчено я заобръщах в ръце. Беше съвсем обикновена черна шапка с типична кръгла форма, корава и доста износена. Подплатата ѝ някога е била от червена коприна, сега силно обезцветена. Липсваше името на производителя, но както Холмс бе забелязал, се четяха небрежно изписани отстрани инициали „ХБ“. Периферията бе продупчена, за да се захваща закрепващият шнур, но сега ластикът липсваше. А иначе шапката беше напукана, силно напращена и на места лекъосана, макар че се забелязваше опит обезцветените петна да се прикрият, като се намажат с мастило.

— Нищо не мога да видя — рекох аз и подадох обратно шапката на моя приятел.

— Напротив, Уотсън, всичко виждаш. Не успяваш обаче да си извадиш заключение за това, което виждаш. Прекалено нерешителен си да си направиш изводи.

— Тогава кажи ми, моля те, до какви заключения стигах ти за тази шапка?

Той я вдигна и втренчи поглед в нея с така характерното за такива случаи отнесено изражение.

— Тя не изрича на висок глас онова, което има да каже — започна Холмс, — но въпреки това има няколко съвсем конкретни заключения, до които може да се стигне, както и други, които в най-

лошия случай предлагат доста добре балансирана възможност. Че мъжът е бил истински интелектуалец, е очевидно, естествено, още от пръв поглед, както и че е бил материално доста добре осигурен през последните три години, но понастоящем е изпаднал в тежко положение. Бил е предвидлив, но сега предвидливостта му не е същата, което говори за нравствено падение, и по всичко това, като се вземе предвид и упадъкът в материалното му състояние, личи, че, изглежда, е попаднал под някакво вредно влияние, най-вероятно на алкохола. То може да обясни също и очевидния факт, че съпругата му е престанала да го обича.

— Драги Холмс!...

— Той обаче е съхранил в някаква степен чувството си за достойнство — продължи Шерлок Холмс, без да обръща внимание на възклицанието ми. — Води заседнал живот, излиза рядко навън, физически е съвсем отпаднал, на средна възраст е, с прошарена коса, която е подстригал само преди няколко дни и която маже с лимонов крем. Между другото малко вероятно е също да има прекарано газово осветление в дома си.

— Ти се шегуваш, Холмс.

— Ни най-малко. Но нима е възможно дори сега, когато ти изброявам тези резултати, да не можеш да видиш как съм стигнал до тях?

— Изобщо не се и съмнявам, че съм много глупав човек, ала трябва да призная, че не съм в състояние да следвам мисълта ти. Например как стигаш до дедукцията, че този човек е интелектуалец?

Вместо отговор Холмс нахлупи шапката на главата си. Тя се смъкна над челото му и опря в горната част на носа му.

— Всичко е въпрос на обем — рече той. — Човек с толкова голямо количество мозък не може да няма съответните способности.

— Ами упадъкът в материалното му състояние?

— Тази шапка е купена преди три години. Тогава излязоха на мода тези плоски периферии с огънат ръб. Това е шапка от най-добро качество. Погледни панделката от ивеста коприна и чудесната подплата. Ако този човек е могъл да си позволи да си купи такава скъпа шапка преди три години, но след това не си е купил друга, несъмнено е обеднял.

— Е, да, това е съвсем ясно, разбира се. Но как ще обясниш предвидливостта му и нравственото му падение?

Шерлок Холмс се разсмя.

— Ето това е предвидливост — каза той, като постави пръста си на клупа и шайбата на предпазния шнур. — Тези неща никога не се продават заедно с шапката. Щом този човек си ги е поръчал допълнително, това е белег на известна предвидливост, тъй като се е постарал да вземе предпазни мерки срещу вятъра. Но понеже забелязваме, че ластикът се е скъсал, а той не си е направил труда да го смени, става ясно, че понастоящем предвидливостта му е намалела в сравнение с преди, което е сигурно доказателство за духовен упадък. От друга страна, се е постарал да поприкрие някои от петната по филца, като ги е замаскирал с мастило, което е белег, че не е загубил напълно чувството си за достойнство.

— Твоите аргументи определено звучат правдоподобно.

— За другите неща — че е на средна възраст, че косата му е прошарена, че наскоро се е подстригал и че употребява лимонов крем, може да се заключи от внимателния оглед на долния край на подплатата. С лупата се откриват голям брой косъмчета, явно отрязани от ножицата на бръснаря. Всички те изглеждат лепкави и ясно се долавя мирис на лимонов крем. В прахта, както ще забележиш, има песъчинки, тя не е сивкава като уличната прах, примесена е с мъх и е кафеникава, което е характерно за домашната прах и показва, че шапката през повечето време е висяла окачена в дома му. Следите от влага отвътре пък са решаващо доказателство, че човекът, който я носи, се поти обилно и следователно едва ли е в най-добро физическо състояние.

— А съпругата му... ти каза, че била престанала да го обича.

— Тази шапка не е четкана от доста седмици. Когато забележа, драги ми Уотсън, че по твоята шапка се е събрала прах от една седмица, и когато съпругата ти ти позволи да излизаш навън в такъв вид, със съжаление ще бъда принуден да заключа, че и ти преживяваш нещастieto да бъдеш разлюбен от съпругата си.

— Но той би могъл да е ерген.

— А, не, носел е гъската у дома като подарък, с който да умилостиви жена си. Не забравяй закачената на крака на птицата картичка.

— Ти имаш отговор на всичко. Но как, за Бога, успя да стигнеш по дедукция до извода, че в дома му няма прекаран светилен газ?

— Едно, дори две петънца от свещ може да са попаднали върху шапката и случайно, но когато видя най-малко пет, мисля, че е въвн от всякакво съмнение, че на въпросния непознат му се налага често да използва като осветление лоени свещи... че най-вероятно нощем се качва към спалнята си с шапката в едната ръка и с капеща свещ в другата. Така или иначе, петната от свещ няма как да са били направени от газова горелка. Това удовлетворява ли те?

— О, много е находчиво — разсмях се аз, — но понеже, както преди малко каза, няма извършено престъпление и не е сторено нищо лошо, като изключим загубата на гъската, всичко това ми се струва по-скоро излишно хабене на енергия.

Шерлок Холмс отвори уста, за да ми отговори, но точно тогава вратата изведнъж се отвори и в стаята се втурна портиерът Питърсън с порозовели страни и зашеметено от изумление лице.

— Гъската, господин Холмс! Гъската, сър! — едва си поемаше дъх той.

— Е! Какво става с нея? Да не е оживяла и да е изхвъркнала през прозореца на кухнята? — Холмс се извъртя на кушетката, за да може да види по-добре възбуденото му лице.

— Вижте, сър! Вижте какво намери жена ми в гушата ѝ! — той протегна ръка и показа лежащия в средата на дланта му ярко пробляскващ син камък.

Беше не много по-малък от бобено зърно, но така бистър и лъчезарен, че искреше като източник на електрическа светлина в тъмната вдлъбнатина на шепата му. Шерлок Холмс подсвирна и се поизправи на кушетката.

— Боже мой, Питърсън — рече той, — но това наистина е цяло съкровище! Предполагам, че си даваш сметка, какво притежаваш?

— Диамант, сър! Скъпоценен камък.

— Това не е просто един скъпоценен камък. Това е точно *онзи* скъпоценен камък.

— Синият карбункул на графиня Моркар ли? — възкликнах аз.

— Точно той. Не мога да се излъжа за големината и формата му, нали напоследък всеки ден чета обявата за него в „Таймс“. Той е действително уникален и може само да се гадае каква е стойността му,

но обещаното възнаграждение от хиляда лири определено не отговаря и на една двайсета от пазарната му цена.

— Хиляда лири! Господи Боже! — портиерът се тръшна на един стол, местейки поглед ту към Холмс, ту към мен.

— Това е обещаното възнаграждение, но аз имам основания да смятам, че са замесени и сантиментални съображения, които могат да накарат графинята да се раздели и с половината си състояние, само и само да си възвърне това бижу.

— Ако правилно си спомням, той изчезна в хотел „Космополитън“ — обадих се аз.

— Точно така, на 22 декември, само преди пет дни. Водопроводчикът Джон Хорнър беше обвинен, че го е откраднал от кутията за бижута на графинята. Показанията срещу него бяха толкова убедителни, че случаят беше пратен в първоинстанционния съд. Ето тук, мисля, имам едно описание на историята — той разрови вестниците, хвърляйки поглед на датата, и накрая издърпа един, прегъна го и прочете следния пасаж:

Кражбата на скъпоценния камък в хотел „Космополитън“ Срещу Джон Хорнър, двайсет и шест годишен, по професия водопроводчик, беше предявено обвинение за това, че на 22-ри този месец е откраднал от кутията за бижута на графиня Моркар скъпоценния камък, известен като Синия карбункул. Джеймс Райдър, камериер в хотела, даде показания, че завел Хорнър до тоалетната стая на графиня Моркар в деня на обира с цел същият да запои разхлабената втора пръчка на решетката там. Камериерът останал известно време при Хорнър, но след това бил повикан да отиде другаде. Когато се върнал, установил, че Хорнър е изчезнал, писалището е разбито, а ковчето от марокен, в което, както впоследствие се изяснило, графинята имала навика да държи скъпоценния камък, стояло отворено на тоалетната масичка. Райдър начаса вдигнал тревога и Хорнър бил арестуван още същата вечер; камъкът обаче не бил намерен нито у него, нито в квартирата му. Катрин Кюзак, прислужница на

графинята, даде показания под клетва, че чула вика на изумения Райдър, когато той забелязал извършения обир, както и че се втурнала в помещението, където установила, че всичко било точно така, както бе описано от предишния свидетел. Инспектор Брадстрийт от отдел „Б“ даде показания относно ареста на Хорнър, който яростно се съпротивлявал и твърдял, че е невинен, използвайки хулни думи. При наличието на показания за предишно обвинение в обир, дадени срещу арестувания, съдията от полицейския съд отказа да разгледа случая по съкратената процедура и го прати в първоинстанционния съд. Хорнър, който по време на съдебното заседание прояви външни белези на силно вълнение, получи припадък при това решение и бе изведен от съда на носилка.

— Хм! Толкова за полицейския съд — замислено рече Холмс, като хвърли настрана вестника. — Въпросът, който сега решаваме, е каква е последователността на събитията, водещи от обраната кутия за бижута в началото до гушата на една гъска на улица „Тотнъм корт роуд“ в края. Както виждаш, Уотсън, нашите малки дедукции придобиват много по-важен и далеч не така невинен смисъл. Камъкът изскочи от гъската, а гъската изскочи от Хенри Бейкър, господина с овехтялата шапка и всички останали подробности, с които те отегчих. Така че сега се налага много сериозно да се заемем с откриването на този господин и с установяване на ролята, която той играе в малката загадка. За да го направим, трябва най-напред да опитаме най-простите средства, а те несъмнено се състоят от една обява във всички вечерни вестници. Ако този опит се окаже неуспешен, ще ми се наложи да прибягна до други методи.

— Какво ще пишеш в обявата?

— Дай ми молив и лист хартия. Ето: „Намерени на ъгъла на улица «Гудж» гъска и черна филцова шапка. Господин Хенри Бейкър може да си ги получи, ако се яви в шест и половина довечера на улица «Бейкър» 221-Б.“ Кратко и ясно.

— Наистина. Но дали той ще прочете обявата?

— Ами той сигурно хвърля едно око на вестниците, тъй като за беден човек като него загубата не е маловажна. Очевидно така се е бил изплашил от лошия си късмет със счупената витрина и появата на Питърсън, че не е могъл да мисли за нищо друго освен за бягство, ала по-късно сигурно горчиво е започнал да съжалява за реакцията си, поради която се е лишил от птицата. А освен това съобщаването на името му ще го принуди да погледне обявата, защото всички, които го познават, ще насочат вниманието му към нея. Вземете обявата, Питърсън, и изтичайте до рекламната агенция, за да я публикуват във вечерните вестници.

— В кои по-точно, сър?

— Ами в „Глоуб“, „Стар“, „Пел Мел“, „Сейнт Джеймс газет“, „Ивнинг нюз“, „Стандарт“, „Ехо“ и всички останали, за които се сетите.

— Ясно, сър. А този камък?

— О, да, ще го задържа. Благодаря ви. Освен това, Питърсън, купете и една гъска на връщане и ми я оставете, защото трябва да я дадем на господина в замяна на другата, с която вашето семейство сега се угощава.

Когато портиерът тръгна, Холмс взе камъка и го вдигна на светлината.

— Красива вещ — рече той. — Виж само как просветва и искри. Естествено, той представлява ядрото и центърът на престъплението. Всеки известен камък е такъв. Скъпоценните камъни са дребните уловки на дявола. При по-едрите и по-старите всяка от стените им крие по едно кърваво злодеяние. Този камък е на не повече от двайсет години. Намерен е бил край бреговете на река Атоу в Южен Китай и е забележителен с това, че притежава всички особености на карбункулите, ала на сянка цветът му е син, а не рубиненочервен. Въпреки младостта си вече има зад себе си злоещо минало. Свързан е с две убийства, заливане с киселина, едно самоубийство и няколко грабежа, предизвикани от тези два грама и половина кристализирал въглерод. Кой би си помислил, че една толкова красива играчка може да се превърне в доставчик за бесилката и затвора? Сега ще го заключа в касата си и ще пиша на графинята, че се намира при нас.

— Смяташ ли, че онзи човек, Хорнър, е невинен?

— Не мога да кажа.

— Добре тогава, смяташ ли, че този другият, Хенри Бейкър, има нещо общо с цялата работа?

— Мисля, че е по-вероятно Хенри Бейкър да е абсолютно невинен и да е нямал и представа, че птицата, която е носел, е с много по-голяма стойност, отколкото ако беше от чисто злато. Но това ще уточня с една проста проверка, ако обявата ни даде резултат.

— Значи дотогава не можеш да направиш нищо?

— Не.

— В такъв случай ще продължа визитациите при пациентите си. Но довечера ще се върна в определения от теб час, защото ми се иска да наблюдавам как ще се разплете тази толкова объркана история.

— Ще се радвам да те видя. Аз вечерям в седем. Мисля, че довечера ще ме гощават с горски бекас. В светлината на случващото се напоследък може би трябва да помоля госпожа Хъдсън да огледа гушата му.

Позабавих се при един от пациентите си и вече минаваше шест и половина, когато пак се озовах на улица „Бейкър“. Когато наближих къщата, забелязах висок мъж с шотландска барета и закопчано до врата палто да чака в яркия полукръг, очертан от хвърляната от прозорчето над вратата светлина. Тъкмо когато пристигнах, входната врата се отвори и двамата с непознатия бяхме въведени в жилището на Холмс.

— Господин Хенри Бейкър, предполагам? — попита Холмс, като стана от креслото си и поздрави посетителя с онази непринудена сърдечност, която така умееше да излъчва. — Моля ви, настанете се на онзи стол до камината, господин Бейкър. Вечерта е студена и забелязвам, че вашето кръвообращение е повече пригодно за лятото, отколкото за зимата. А, Уотсън, пристигаш тъкмо навреме. Това вашата шапка ли е, господин Бейкър?

— Да, сър, това без съмнение е моята шапка.

Мъжът беше едър, със заоблени плещи, масивна глава и широко интелигентно лице, изтеглено надолу в клинообразна прошарена кестенява брада. Червенината на носа и страните му, както и лекото треперене на протегнатата му ръка ми припомниха предположението на Холмс за привичките му. Овехтелият му сюртук бе закопчан отпред догоре, с вдигната яка, а източените китки на ръцете му стърчаха от ръкавите без следа от маншети или риза. Заговори тихо и насечено,

подбирайки внимателно думите си, като оставяше впечатлението за добре образован и начетен човек, към когото съдбата не е била благосклонна.

— Позадържахме тези неща няколко дни — обясни Холмс, — защото очаквахме да прочетем вашата обява и да научим адреса ви. Не мога да си обясня защо не сте дали обява.

Посетителят се засмя някак позасрамено.

— Напоследък не разполагам с излишни пари както преди — отговори. — Не ми мина и през ума, че онези грубияни, които ме нападнаха, може да не са отмъкнали със себе си шапката ми и гъската. Не желяех да харча други пари в безнадежден опит да си възвърна тези вещи.

— Съвсем естествено. Впрочем ние се видяхме принудени да изядем вашата гъска.

— Да я изядете ли? — посетителят чак се привдигна на стола си от възмущение.

— Да, защото, ако не го бяхме сторили, тя нямаше да става вече за нищо. Предполагам обаче, че онази гъска там на шкафа, която е с почти същото тегло и е съвсем прясна, ще ви свърши същата работа.

— О, разбира се, разбира се! — облекчено въздъхна господин Бейкър.

— Е, естествено, останаха ни перушината, краката, гушата и разни други части от вашата си птица, така че, ако искате...

Мъжът се разсмя от сърце.

— Освен като спомен за приключението — рече той — не мога да си представя от каква полза биха могли да ми бъдат тези *disiecta membra*^[1] от покойната ми приятелка. Не, сър, мисля с ваше позволение да огранича вниманието си до чудесната птица, която виждам на шкафа.

Шерлок Холмс ме стрелна с остър поглед, свивайки рамене.

— Ами тогава ето ви шапката, ето ви и гъската — каза той. — Впрочем бихте ли ми казали, ако не ви е досадно, откъде взехте другата гъска? Обичам много птиче месо и рядко съм виждал толкова добре охранена птица.

— Разбира се, сър — отговори господин Бейкър, който се бе изправил и вече стискаше новодобитата си собственост под ръка. — Неколцина души често посещаваме гостилница „Алфа“ недалеч от

Британския музей. През деня човек може да ни намери в самия музей. Тази година нашият мил домакин, собственикът, името му е Уиндигейт, учреди един гъши клуб. Внасяхме всяка седмица по няколко пенса, за да получим за Коледа но една гъска. Плащах си редовно вноските и нататък всичко ви е известно. Много съм ви задължен и за шапката, сър, защото тази шотландска барета не подхожда нито на годините, нито на характера ми — и с комичен и помпозен жест той тържествено ни се поклони и се измъкна навън.

— Толкова за господин Бейкър — каза Холмс, след като затвори вратата след посетителя. — Съвсем сигурно е, че не знае нищо по въпроса. Ти гладен ли си, Уотсън?

— Не особено.

— Тогава ти предлагам да отложим този късен обяд до вечерята и да проследим следите, докато са още горещи.

— Напълно съм съгласен.

Вечерта беше страшно студена и ние облякохме балтони и се увихме с шалчета. Навън звездите светеха със студена светлина на чистото от облаци небе, а дъхът на минувачите излизаше като дим от пистолетни изстрели. Стъпките ни отекваха шумно и със скърцане, докато крачехме забързано през Докторския квартал, по улиците „Уимпол“, „Харли“ и от там по „Уигмор“ към „Оксфорд“. След петнайсет минути стигнахме до квартал Блумсбъри и гостилница „Алфа“, която се оказа малка кръчма на ъгъла на една от улиците, излизащи на „Холбърн“. Холмс отвори вратата към специалния салон и поръча на червендалестия собственик, препасан с бяла престилка, чаша бира.

— Бирата ви сигурно е разкошна, ако е като вашите гъски — обърна се към него приятелят ми.

— Моите гъски ли? — мъжът имаше изненадан вид.

— Да. Само преди половин час разговарях с господин Хенри Бейкър, който е член на вашия гъши клуб.

— А, да! Само че, сър, тия гъски не са *наши* гъски.

— Наистина ли! А чии са тогава?

— Ами получавам по две дузини от тях от един търговец на пазара „Ковънт гардън“.

— Настина ли! Познавам неколцина от тях. Кой е той?

— Името му е Брекинридж.

— Аха. Него не го знам. Е, за ваше здраве, съдържателю, и за успеха на вашето заведение. Лека нощ!

— А сега при господин Брекинридж — продължи Холмс, закопчавайки догоре палтото си, когато излязохме във на мразовития въздух. — Не забравяй, Уотсън, че макар и в единия край на тази верига да имаме нещо приятно, като гъска, в другия ѝ край е един мъж, който със сигурност ще трябва да излежава седем години затвор, освен ако не докажем невинността му. Възможно е нашето разследване и да потвърди вината му, ала във всеки случай това е една посока на следствието, която полицията не е проследила и която редкият шанс остави в ръцете ни. Да я проследим до самия ѝ край. С лявото рамо напред, ходом марш!

Пресякохме „Холбърн“, спуснахме се по улица „Ендъл“ и продължихме нататък през лабиринт от бордеи до пазара „Ковънт гардън“. На една от най-големите сергии беше изписано името на Брекинридж и собственикът, грубоват мъж с остро лице и подстригани бакенбарди, бе зает да помага на едно момче да спуска кепенците.

— Добър вечер. Голям студ, а — рече Холмс.

Продавачът кимна и стрелна приятеля ми с въпросителен поглед.

— Продали сте всички гъски, както виждам — продължи Холмс, сочейки към голите мраморни плочи на тезгяха.

— Ако искате, утре сутринта мога да ви дам петстотин.

— Не ми върши работа.

— Ами ей на оная сергия до газената лампа има останали няколко.

— Да, но на мен ми препоръчаха да купя от вас.

— Кой ви препоръча?

— Съдържателят на „Алфа“.

— А, да, изпратил му бях две дузини.

— Много хубави птици. А вие откъде ги получавате?

За моя изненада въпросът предизвика гневен изблик у продавача.

— Я слушай, господинчо — рече той, вирвайки глава, с ръце на кръста, — ти накъде биеш? Нека си говорим без заобикалки.

— Няма никакви заобикалки. Бих искал да знам кой ви е продал гъските, които сте доставили в гостилница „Алфа“.

— Ами тогава няма да ти кажа. Е, и?

— Не е нещо важно, но не разбирам защо толкова се палите за такава дреболия.

— Паля ли се! И ти щеше така да се подпалиш, ако ти вадеха душата като на мен. Когато дам добра цена за една добра стока, с това за мен сделката трябва да приключи, а вместо това се продължава с „Къде са гъските?“, „На кого продаде гъските?“, „Какво искаш срещу гъските?“ Човек ще рече, че това са единствените гъски на света, като слуша каква врява се вдига покрай тях.

— О, аз нямам нищо общо с хората, които са ви разпитвали — равнодушно рече Холмс. — Ако не искате да ни кажете, басът се разваля, нищо повече. Винаги обаче съм готов да се обзаложа, когато става дума за птици, и давам петарка, че тази птица, която изядох, е гледана на село.

— В такъв случай губиш петте си лири, защото е гледана в града — тросна се продавачът.

— Нищо подобно.

— Така е, ти казвам.

— Аз пък не ви вярвам.

— Ти да не си мислиш, че разбираш от птици повече от мен, дето търгувам с тях още от дете? Казвам ти, че всички птици, дето ги пратих в „Алфа“, са градски.

— Не можете да ме убедите, и толкоз.

— Ловиш ли бас тогава?

— Само ще ви взема парите, защото знам, че съм прав. Ще заложа обаче една златна лира само за да ви дам урок да не се инатите друг път.

Собственикът мрачно се засмя.

— Бил, донеси ми тефтерите — викна той.

Дребното момче отиде и донесе малка тънка книжка и голям мазен тефтер, които разтвори под окачената над тезгяха лампа.

— Ха сега, господин Фукльо — рече продавачът, — аз си мислех, че са ми свършили гъските, но преди да стигна до края, ще се убедиш, че в магазина ми има останала една гъска. Гледаш ли това книжле?

— И?

— Тук е списъкът на хората, от които купувам. Видиш ли? А тук, на тоя лист са селяните и цифрите срещу имената им сочат къде са им сметките в големия тефтер. Гледай сега! Виждаш ли тоя, другия лист с

червеното мастило? Това е списъкът на доставчиците ми от града. Погледни сега третото име в него. Прочети ми го на глас.

— Госпожа Оукшот, „Брикстън роуд“ 117 — страница 249 — прочете Холмс.

— Точно тъй. Я сега обърни на тая страница в тефтера.

Холмс отвори на посочената страница.

— А, ето, „Госпожа Оукшот, «Брикстън роуд» 117 — доставки на яйца и птици“.

— И какво е записано накрая?

— „22 декември. Двайсет и четири гъски по 7 шилинга и седем пенса.“

— Точно така. Видя ли сега? А под него?

— „Продадени на господин Уиндигейт от «Алфа» по 12 шилинга.“

— И какво можеш да кажеш сега, а?

Шерлок Холмс имаше силно разочарован вид. Той извади от джоба си една златна лира и я хвърли на тезгяха, като се обърна назад с изражението на човек, чието възмущение е твърде дълбоко, за да го изрази с думи. Няколко крачки по-нататък той спря под стълба на фенера и се разсмя по така свойския за него сърдечен и тих начин.

— Когато видиш човек с бакенбарди от този фасон и с вестник „Спортни и други драматични новини“, стърчащ от джоба му, винаги можеш да го предизвикаш да се хване на бас — рече той. — Не се съмнявам, че и сто лири ако му бях предложил, нямаше да ми даде такава пълна информация, каквато получих от него заради удоволствието, че ще спечели облога. Е, Уотсън, струва ми се, че сме в края на нашия поход и единственият въпрос, който трябва да си изясним, е дали да продължим и тази вечер да отидем при тази госпожа Оукшот, или да го оставим за утре. От думите на оня вкиснат приятел излиза, че и други освен нас се вълнуват от този въпрос, и аз бих...

Неговият коментар внезапно беше прекъснат от силната врява, която се вдигна откъм сергията, от която преди малко си бяхме тръгнали. Когато се обърнахме, видяхме дребен червендалест човек, застанал в центъра на кръга жълта светлина, хвърлян от люлеещия се фенер, и очертаната като силует фигура на продавача Брекинридж, яростно размахваща юмруци към свитата фигурка.

— Омръзнахте ми и ти, и твоите гъски — викаше той, — вървете всички по дяволите! Ако дойдеш пак да ме тормозиш, ще насъскам кучето срещу теб. Доведи ми госпожа Оукшот тука и ще отговоря на въпросите ѝ, но какво общо имаш ти с това? Да не би да съм купил гъските от теб?

— Не, но едната от тях си беше моя — прохленчи човечецът.

— Ами тогава искай си я от госпожа Оукшот.

— Тя ми каза вас да питам.

— Ако щеш, питай и краля на Прусия, мен това хич не ме интересува. Омръзна ми всичко. Махай се от тук! — и той пристъпи заплашително напред, а просителят побърза да се скрие в мрака.

— Може и да си спестим ходенето до „Брикстън роуд“ — прошепна Холмс. — Да видим с какво може да ни е полезен този приятел.

Холмс тръгна с широка крачка през скупчените на групи хора, които се шляеха край премигващите с лампите си сергии, бързо настигна дребния човечец и го потупа по рамото. Човекът подскочи и се обърна и аз успях да забележа в светлината на газения фенер как всичката кръв се дръпва от лицето му.

— Кой сте вие? Какво искате? — запита той с разтреперан глас.

— Моля да ме извините — рече Холмс любезно, — но без да ща, чух въпросите, които преди малко зададохте на продавача. Мисля, че бих могъл да ви помогна.

— Вие ли? Но кой сте вие? Какво може вие да знаете по въпроса?

— Името ми е Шерлок Холмс и работата ми е да знам онова, което другите не знаят.

— Но по този въпрос няма как да знаете нещо...

— Извинете ме, зная всичко по него. Вие се опитвате да намерите следите на едни гъски, които госпожа Оукшот от „Брикстън роуд“ е продала на търговеца Брекинридж, той от своя страна ги е продал на господин Уиндигейт от гостилница „Алфа“, а той пък на членовете на клуба си, един от които е господин Хенри Бейкър.

— О, сър, вие сте точно човекът, когото така искам да срещна — извика дребничкият мъж с протегнати ръце и треперещи пръсти. — Нямам думи да ви обясня колко много ме интересува този въпрос.

Шерлок Холмс махна на един минаващ файтон.

— В такъв случай по-добре е да го обсъдим в една уютна стая вместо посред този брулен от вятъра пазар — рече той. — Но, моля ви, кажете ми, преди да сме продължили, на кого имам удоволствието да предлагам помощта си.

Мъжът се поколеба за миг.

— Наричам се Джон Робинсън — отвърна той, хвърляйки кос поглед встрани.

— Не, не, истинското ви име — ласкаво го прекъсна Холмс. — Боравенето с измислено име е свързано с ред неудобства.

Руменина пропълзя по бледите страни на непознатия.

— Добре де — каза той, — истинското ми име е Джеймс Райдър.

— Точно така. Главен камериер в хотел „Космополитън“. Моля ви, качете се на файтона и след малко ще мога да ви кажа всичко, което ви се иска да научите.

Дребничкият мъж местеше поглед ту към Холмс, ту към мен с полуизплашени, полуизпълнени с надежда очи като човек, който не е сигурен дали е изправен пред невероятен късмет или пред катастрофа. След което се качи във файтона и подир половин час стигнахме на улица „Бейкър“. По време на пътуването никой не каза нищо, но учестеното дишане на нашия спътник, както и кършенето на ръце издаваха вътрешното му напрежение.

— Ето че пристигнахме! — бодро рече Холмс, когато влязохме в стаята. — В такова време огънят в камината е съвсем намясто. Струва ми се, че ви е студено, господин Райдър. Моля, настанете се на плетения стол. Само да си сложа пантофите и ще уредим вашия дребен проблем. Така. Значи искате да научите какво е станало с онези гъски, нали?

— Да, сър?

— Или по-скоро, струва ми се, с онази гъска. Мисля, че ви интересува една от птиците — бяла, с черна ивица пера на опашката.

Райдър потръпна от вълнение.

— О, сър — извика той, — можете ли да ми кажете къде е отишла?

— Дойде тук.

— Тук ли?

— Да, и се оказа една много забележителна птица. Не се изненадвам, че проявявате интерес към нея. Тя снесе след смъртта си

едно яйце — най-хубавото и най-бляскаво синьо яйце, което някой е виждал. Прибрах го тук, в моя музей.

Нашият гост се изправи, олюлявайки се, и се вкопчи с дясната ръка в полицата над камината. Холмс отключи касата си и вдигна във въздуха синия карбункул, който заискри като звезда със студено лъчисто сияние. Райдър стоеше и гледаше втренчено с изкривено лице и не можеше да реши дали да си го поиска, или да се отрече от него.

— Играта свърши, Райдър — тихо каза Холмс. — Дръжте се, приятелю, защото може да паднете в камината. Уотсън, помогни му да седне на стола. Не му достига решимост, за да извърши хладнокръвно престъпление. Сипи му малко бренди. Така! Доби малко по-човешки вид.

За миг Райдър беше залитнал и едва не падна, но брендито донякъде възвърна руменината на страните му и той седна, втренчил уплашен поглед в обвинителя си.

— Държа в ръцете си почти всички нишки, както и всички възможни доказателства, от които би станало нужда, така че нямате особено много за казване. И все пак онова, което знаете, ще помогне, за да се приключи по-бързо със случая. И така, Райдър, вие сте чули за синия скъпоценен камък на графиня Моркар?

— Катрин Кюзак ми каза за него — отговори той с хриплив глас.

— Аха, прислужницата на миледи. Да, изкушението за бързо забогатяване, за лесно придобиване на богатство ви е изкарало от равновесие, както се е случвало и с далеч по-опитни хора, ала вие не сте изпитвали особени скрупули по отношение на средствата, които сте използвали. Струва ми се, Райдър, че притежавате качества, за да станете доста добър злодей. Знаели сте, че водопроводчикът Хорнър е бил замесен в някакъв подобен случай преди и че подозрението лесно ще падне върху него. И какво? Сътворявате една малка повреда в стаята на миледи заедно със съучастничката си Кюзак и нареждате нещата така, че да повикат точно Хорнър. А после, когато той си е тръгнал, претърсвате кутията за бижута, вдигате тревога и правите необходимото, за да бъде арестуван оня нещастник. След това пък...

Райдър внезапно се хвърли на килима и се вкопчи в коленете на приятеля ми.

— За Бога, имайте милост! — тънко запищя той. — Помислете за баща ми! Помислете за майка ми! Това ще разбие сърцата им.

Никога досега не съм правил нищо лошо! И никога вече няма да направя. Кълна се! Кълна се в Библията. О, не ме пращайте в съда! За Бога, недейте!

— Седнете си на стола! — строго му нареди Холмс. — Сега се гърчите от страх и пълзите, а изобщо не помислихте за оня нещастник Хорнър, изправен на подсъдимата скамейка за престъпление, за което не знае нищо.

— Аз ще се махна, господин Холмс. Ще напусна страната, сър. И тогава обвиненията срещу него ще бъдат снети.

— Хм! Ще поговорим за това. А сега нека чуем истината за това, което е станало после. Как се озова камъкът в гъската и как гъската се озова на пазара? Кажете ни истината, защото в нея е едничката ви надежда за спасение.

Райдър облиза пресъхналите си устни.

— Ще ви разкажа всичко — започна той. — Когато арестуваха Хорнър, си помислих, че за мен ще е най-добре веднага да се измъкна с камъка, защото нямах представа, в кой момент на полицаите може да им хрумне да претърсят и мен, и стаята ми. Нямах място в хотела, където камъкът да бъде укрит на сигурно. Аз излязох навън, уж че съм изпратен по работа, и тръгнах за сестра ми. Тя е омъжена за един човек на име Оукшот и живее на „Брикстън роуд“, където угоява птици за продан. През целия път дотам всеки срещнат ми се виждаше полицай или детектив и макар че беше много студено, плувах в пот, докато стигна до „Брикстън роуд“. Сестра ми ме попита какво има и защо съм така преbledнял, и аз й казах, че съм разстроен от кражбата на скъпоценния камък в хотела. След това излязох в задния двор и изпуших една лула, чудейки се какво да направя. Имах един приятел на име Модсли, който тръгна по лоши пътища и лежа в затвора „Пентънвил“. От него съм чувал как крадците успяват да се освободят от откраднатото. Сигурен бях, че той няма да ме издаде, защото и аз знаех едно-друго за него, затова реших да ида в Килбърн, където живее, и да споделя тайната си с него. Той щеше да ме научи как да получа пари срещу камъка. Но как да стигна безопасно при него? Всеки миг можеха да ме заловят и да ме претърсят и щяха да намерят камъка в джоба на жилетката ми. Стоях облеган на оградата и гледах гъските, които се клатушкаха насам-натам в краката ми, когато внезапно ме осени една мисъл. Стори ми се, че мога да надхитря и

най-добрия детектив на света. Няколко седмици преди това сестра ми ми беше предложила да си избира една от нейните гъски за коледен подарък, а тя държи на думата си. Ще си взема гъската сега и ще отнеса камъка до Килбърн в нея. В двора имаше един малък навес и аз отведох една от птиците зад него, хубава едра гъска, бяла, с опашка на ивици. Улових я и като отворих насила човката ѝ, натиках камъка дълбоко в гърлото ѝ, докдето стигаше пръстът ми. Птицата преглътна и аз усетих как камъкът преминава през шията до гушата. Ала пернатата твар през това време пърхаше и се съпротивляваше и сестра ми излезе, за да разбере какво става. Когато се обърнах, за да ѝ отговоря, твартата се изскубна от ръцете ми и хвъркна при останалите. „Какво ѝ правиш, Джем?“ — попита ме сестра ми. „Ами ти нали ми каза, че ще ми дадеш една гъска за Коледа, та сега ги опипвах да видя коя е най-угоена.“ „Ние твоята вече сме я избрали, гъската на Джем ѝ викаме. Ей оная там, едрата. Общо са двацет и шест на брой, значи една за теб, една за нас и две дузини за продан.“ „Благодаря ти, Маги — казах ѝ аз, — ако нямаш нищо против, предпочитам да взема оная, дето преди малко я бях уловил.“ „Но защо, другата е най-малко кило и половина по-тежка. Специално я угоихме за теб.“ „Нищо. Ще взема тая, и то още сега“ — рекох аз. „Както искаш — рече тя, малко засегната. — И коя точно искаш?“ „Оная бялата, с опашка на ивици, точно в средата.“ „Добре тогава. Загърли я и си я вземи.“ И аз, господин Холмс, взех птицата и я носих през целия път до Килбърн. Разказах на моя приятел какво съм направил, защото на човек като него не бе трудно да разкажеш такова нещо. Той чак се задави от смях, двамата взехме един нож и разпрахме гъската. Сърцето ми се сви, защото от камъка нямаше и следа и аз разбрах, че е станала грешка. Хвърлих птицата, хукнах обратно при сестра ми и влетях в задния двор. Там нямаше нито една гъска. „Къде се дянаха гъските, Маги?“ — завиках аз. „Изпратих ги на търговеца.“ „На кой търговец?“ „На Брекинридж от «Ковънт гардън».“ „Имаше ли и друга гъска с опашка на ивици, като оная, дето избрах?“ „Да, Джем, две бяха с опашки на ивици и дори аз не ги различавах.“ Естествено, всичко ми стана ясно и хукнах през глава към оная търговец Брекинридж, ала той вече беше продал цялата партида на едро и не искаше да ми каже на кого. Тази вечер вие с ушите си чухте как разговаря. Все така викаше. Сестра ми мисли, че съм полудял. Понякога и аз мисля, че е така. Ето че съм

опозорен като крадец, без дори да съм се докоснал до богатството, заради което продадох душата си. Господ да ми е на помощ! Господ да ми е на помощ! — и той избухна в несдържани ридания, заровил лице в ръцете си.

Настъпи продължително мълчание, нарушавано само от неговите тежки въздишки и от бавното и ритмично почукване на пръстите на Шерлок Холмс по ръба на масата. След това приятелят ми се изправи и разтвори широко вратата.

— Махайте се! — рече той.

— Какво, сър? Ох, Господ да ви поживи!

— Не искам да чувам нито дума повече. Махайте се!

Не беше нужно да се казва нищо повече. Последваха втурване навън, тропот на крака по стълбите, тръшване на врата и шум от скърцащи забързани стъпки на улицата.

— В края на краищата, Уотсън — рече Холмс, като се пресегна за глинената си лула, — аз не съм нает от полицията, за да им попълвам пропуските. Ако Хорнър беше застрашен, работата щеше да е съвсем друга, но този няма да се появи да свидетелства против него и делото със сигурност ще бъде прекратено. Предполагам, че по този начин върша закононарушение, но е възможно и да спасявам нечия душа. Тоя приятел повече никога няма да стори никакво зло. Страшно е напласен. Ако го изпратят сега в затвора, ще остане пандизчия за цял живот. Пък и нали е време за опрощение. Случайността подхвърли пред нас един крайно рядък и необичаен проблем и възнаграждението ни се съдържа в самото му разрешаване. Ако бъдеш така добър да удариш звънеца, докторе, ще можем да се заемем с едно друго разследване, в което пак имаме птица.

---

[1] Разхвърляни части (лат.). — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.